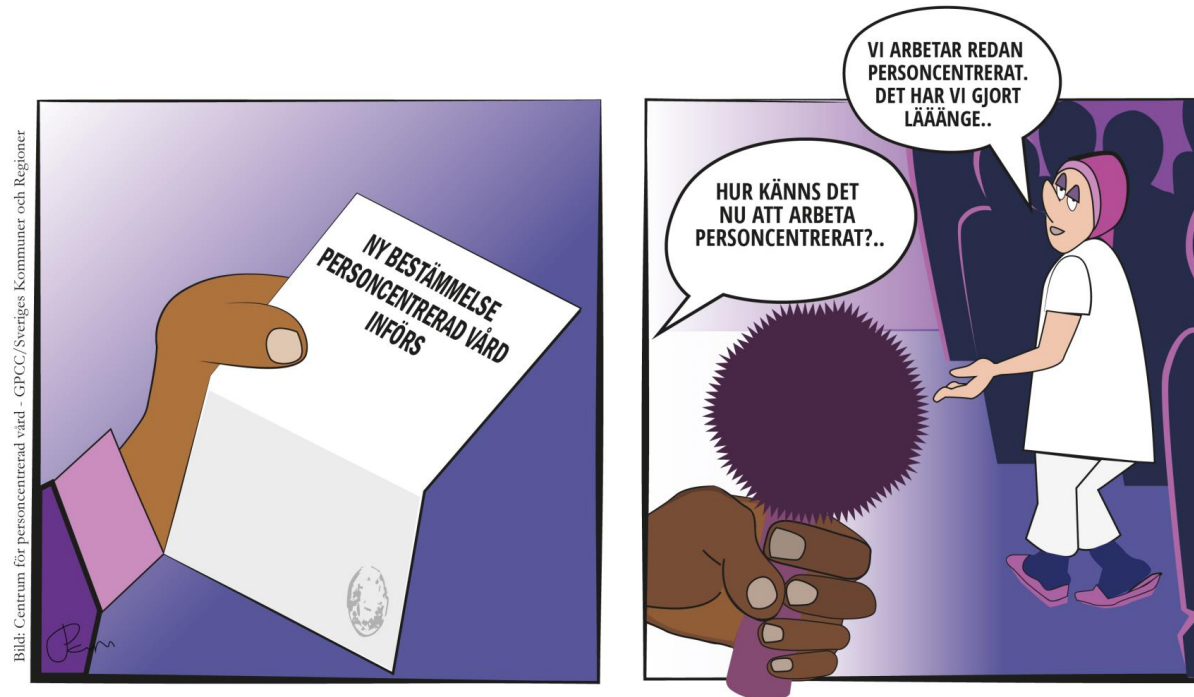

FÖRESTÄLLNINGAR OM PERSONCENTRERAD VÅRD

Stöd för dialog framtaget av Centrum för personcentrerad vård vid Göteborgs universitet (GPCC) och programmet Nära vård vid Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

CENTRUM FÖR PERSONCENTRERAD VÅRD
GPCC

Sveriges
Kommuner
och Regioner

UTMANA DINA FÖRESTÄLLNINGAR OM PERSONCENTRERAD VÅRD

Din relation till föreställningarna

- Vilka tankar och känslor väcker föreställningarna hos dig?
- Är det någon av föreställningarna som berör dig extra mycket? Varför?
- Hur påverkar föreställningarna dig i ditt arbete?

Att agera utifrån personens fokus

- Vilka föreställningar om personcentrering finns i verksamheten du arbetar i?
- Hur påverkar föreställningarna de patienter och närstående som er verksamhet finns till för?
- Hur kan du göra för att arbeta mera utifrån personens fokus, förmågor och behov, alltså personcentrerat?

”PERSONCENTRERAD VÅRD ÄR DETSAMMA SOM ATT PATIENTEN SJÄLV BESTÄMMER ALLT OM SIN VÅRD”

Bild: Centrum för personcentrerad vård - GPCC/Sveriges Kommuner och Regioner

FÖRESTÄLLNINGEN HANDLAR OM ATT...

- patienten är expert på allt som rör den egna vården och hälsan och själv bestämmer över sin vård.
- vårdens professioner inte längre har något att säga till om.
- patienten kommer med en önskelista som vårdens professioner ska uppfylla.

TÄNK OM DET ÄR SÅ HÄR!

- Patienten är expert på vad som är viktigt och funkar i just den personens liv. Patienten går från att vara en passiv mottagare till att vara en aktiv medskapare av sin vård och hälsa.
- Professionerna har kvar sitt professionella ansvar. Patienten och professionerna delar på beslutsfattande och har olika roller.
- Patienten, närstående och professionerna formar vården gemensamt i ett partnerskap. När vården utgår från en gemensamt framtagna plan och dokumenterad överenskommelse för den fortsatta vården används allas expertis och tillgängliga resurser på bästa sätt.
- Kombinationen av patientens och professionernas kunskap ger bättre resultat.

VET DU ATT? EXEMPEL FRÅN FORSKNING OCH LITTERATUR

- personcentrering inte innebär att patienten tar professionens plats. (Kristensson Ugglå, 2022)
- ett delat ansvar är idealet. Hälso- och sjukvårdspersonalen, som experter på hälsa och vård, har ett professionellt ansvar medan patientens ansvar är baserat på dennes förmåga och önskemål. (Feldthusen och kollegor, 2022)
- diskussionen om makt och ansvar i relationen mellan vårdprofessionella samt patienter har pågått länge och utvecklats historiskt i linje med annan samhällsutveckling. (Kaba och Sooriakumaran, 2006)

HÄR KAN DU LÄSA MER

- Kristensson Uggle B. What makes us human? Exploring the significance of Ricoeur's ethical configuration of personhood between naturalism and phenomenology in health care. *Nursing Philosophy*, 2022, Vol 23, Iss 3. 2022;23(3).
- Feldthusen C, Forsgren E, Wallström S, Andersson V, Löfqvist N, Sawatzky R, et al. Centredness in health care: A systematic overview of reviews. *Health expectations : an international journal of public participation in health care and health policy*. 2022;25(3):885–901.
- Kaba R, Sooriakumaran P. The evolution of the doctor-patient relationship. *International journal of surgery (London, England)*. 2006;5(1):57–65.

”ALLA VILL INTE HA PERSONCENTRERAD VÅRD”

FÖRESTÄLLNINGEN HANDLAR OM ATT...

- personcentrerad vård är för krävande för de flesta, eller vissa patienter, till exempel marginaliserade grupper.
- patienterna själva inte önskar personcentrerad vård, till exempel vid mindre besvär eller akuta skador.
- patienterna vill att hälso- och sjukvårdspersonalen ska bestämma.

TÄNK OM DET ÄR SÅ HÄR!

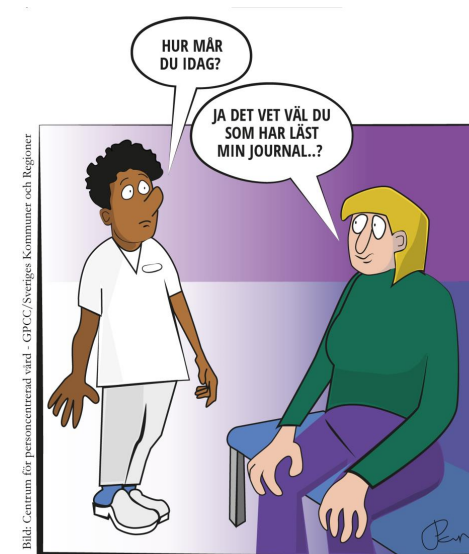
- Personcentrerad vård är att lyssna in patientens behov, egna förmågor och resurser och kan snarare vara gynnsamt för marginaliserade grupper.
- Bakom önskan att hälso- och sjukvårdspersonalen ska bestämma kan ligga en ovana hos patienten att ta en mer aktiv roll snarare än en ovilja.

VET DU ATT? EXEMPEL FRÅN FORSKNING OCH LITTERATUR

- den svenska befolkningen är positiva till personcentrerad vård. (Wallström med kollegor 2007)
- det finns en historik av sjukvårdssystem där patienter inte har uppmuntrats att delta, skiftet till deras aktiva deltagande är nytt även för dem och de kan vara ovana vid denna roll. (Naldemirci med kollegor, 2020)
- personcentrering bygger på partnerskap där patienter är delaktiga efter förmåga och önskemål. Det kan också ske med hjälp av närstående. (Britten med kollegor, 2020)
- vid akut kranskärslssjukdom var personcentrerad vård mest gynnsamt för dem med lägst utbildningsnivå. Personcentrerad vård kan vara bra ur en jämlikhetsaspekt. (Fors med kollegor, 2016)

HÄR KAN DU LÄSA MER

- Wallström S, Ekman I, Taft C. Svenskarnas syn på personcentrering i vården : Larmar och gör sig till. SOM-Rapport, 2017.
- Naldemirci Ö, Britten N, Lloyd H, Wolf A. The potential and pitfalls of narrative elicitation in person-centred care. *Health Expect Int J Public Particip Health Care Health Policy*. 2020;23(1):238–46.
- Britten, N., Ekman, I., Naldemirci, &, Javinger, M., Hedman, H., & Wolf, A. (2020). Learning from Gothenburg model of person centred healthcare. *BMJ*, 2020, Vol. 370, 370, *BMJ*, 2020, Vol. 370.
- Fors A, Gyllensten H, Swedberg K, Ekman I. Effectiveness of person-centred care after acute coronary syndrome in relation to educational level: Subgroup analysis of a two-armed randomised controlled trial. *International Journal Of Cardiology*, 2016, Vol 221, pp 957-962. 2016;221:957–62.

”VI ARBETAR JU REDAN PERSONCENTRERAT!”

Bild: Centrum för personcentrerad vård - GPCC/Sveriges Kommuner och Regioner

TÄNK OM DET ÄR SÅ HÄR!

- Vi behöver undersöka om vi arbetar personcentrerat. Det finns flera verktyg.
- Det kan vara belysande att kolla om patienterna tycker att vi arbetar personcentrerat.
- Vi behöver arbeta systematiskt med personcentrerad vård, alltid och i olika sammanhang.
- Även om vi arbetar personcentrerat kan det finnas förbättringsmöjligheter.

”VI HAR VARE SIG TID ELLER RESURSER ATT ARBETA PERSONCENTRERAT!”

Bild: Centrum för personcentrerad vård - GPCC/Sveriges Kommuner och Regioner

FÖRESTÄLLNINGEN HANDLAR OM ATT...

- att arbeta personcentrerat är mera tidskrävande.
- införande av personcentrerad vård kräver mycket resurser och är därför omöjlig eller åtminstone mycket svår att införa och arbeta efter.

TÄNK OM DET ÄR SÅ HÄR!

- Personcentrerad vård och ett personcentrerat arbetssätt behöver inte leda till att vårdmöten tar längre tid än opersoncentrerade vårdmöten.
- Personcentrerad vård handlar om en balans mellan den som talar och den som lyssnar, att patienten ges möjlighet att uttrycka sina behov och sina egna resurser.
- Personal som intervjuades hade blandade upplevelser av hur mycket tid det tar att arbeta personcentrerat: några upplevde att det tog mer tid, medan andra upplevde att det tog mindre tid jämfört med hur de brukade arbeta.
- Personcentrerad vård är ett verktyg för en mera hållbar hälso- och sjukvård, eftersom vi bättre nyttjar människors förmågor och inte bara fokuserar på sjukdom, diagnoser eller symptom.

VET DU ATT? EXEMPEL FRÅN FORSKNING OCH LITTERATUR

- personcentrerad vård minskade antalet vårddagar inom ortopedisk vård jämfört med “vanlig” vård. (Olsson med kollegor, 2009)
- fokus på patientens egna resurser kan förbättra rehabilitering och vara kostnadseffektivt. (Gyllensten och Pirhonen med kollegor, 2018, 2020)
- personal inom demensvård uppskattar att arbeta enligt personcentrerad vård. (Barbosa och kollegor, 2015)

HÄR KAN DU LÄSA MER

- Olsson L-E, Hansson E, Ekman I, Karlsson J. A cost-efficiency study of a patient-centred integrated care pathway. *Journal of Advanced Nursing*. 2009;65. 1626-35.
- Gyllensten H, Koinberg I, Carlström E, Olsson LE, Hansson Olofsson E. Economic evaluation of a person-centred care intervention in head and neck oncology: results from a randomized controlled trial. *Support Care Cancer*. 2018;27(5):1825–34.
- Pirhonen L, Gyllensten H, Olofsson EH, Fors A, Ali L, Ekman I, et al. The cost-effectiveness of person-centred care provided to patients with chronic heart failure and/or chronic obstructive pulmonary disease. *Health Policy OPEN*. 2020;1:100005.
- Barbosa A., Sousa L, Nolan M, Figueiredo D. Effects of person-centered care approaches to dementia care on staff. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*®. 2015;30(8), 713–722.

”NU FÅR VI INTE SÄGA PATIENT LÄNGRE”

FÖRESTÄLLNINGEN HANDLAR OM ATT..

- vi inte får eller bör säga ”patient”
- vi ska säga person för att arbeta personcentrerat

TÄNK OM DET ÄR SÅ HÄR!

- Det får vi visst! Men "patient" och "person" är inte utbytbara begrepp.
- Vi är alla alltid en person, ibland en patient.
- I en patientroll antas en roll av att vara *något*, tex student eller vårdpersonal, medan att vara en "person" innebär att vara *någon*.
- Patientrollen – "något" – är ett begrepp som signalerar ansvarstagande och juridiskt skydd men har också, historiskt sett, använts för att uttrycka passivitet och underordning.
- Personcentrerad vård innebär en förflyttning från en passiv mottagare till en aktiv medskapare.

VET DU ATT? EXEMPEL FRÅN FORSKNING OCH LITTERATUR

- personcentrerad vård bygger på och utvecklar patientcentrerad vård. Personcentrerad vård är ett perspektiv som ser till hela människan att utforma vården utifrån varje persons förmågor, förutsättningar och behov och hjälper människor att leva i livet, inte i vården. (Eklund med kollegor, 2019)
- visar på betydelsen av en etisk förankring vid personcentrerad vård. Den etiska hållningen bör genomsyra arbetssättet och det räcker inte med bara en uppsättning rutiner. (Ekman, 2011 och Kristensson Ugglå, 2022)
- vad som ses som personcentrerad vård kan variera mellan olika vårdssammanhang och i förhållande till olika patientgrupper men att personcentrerad vård alltid återspeglar en gemensam etiskt utgångspunkt. (Mitchell med kollegor, 2022)

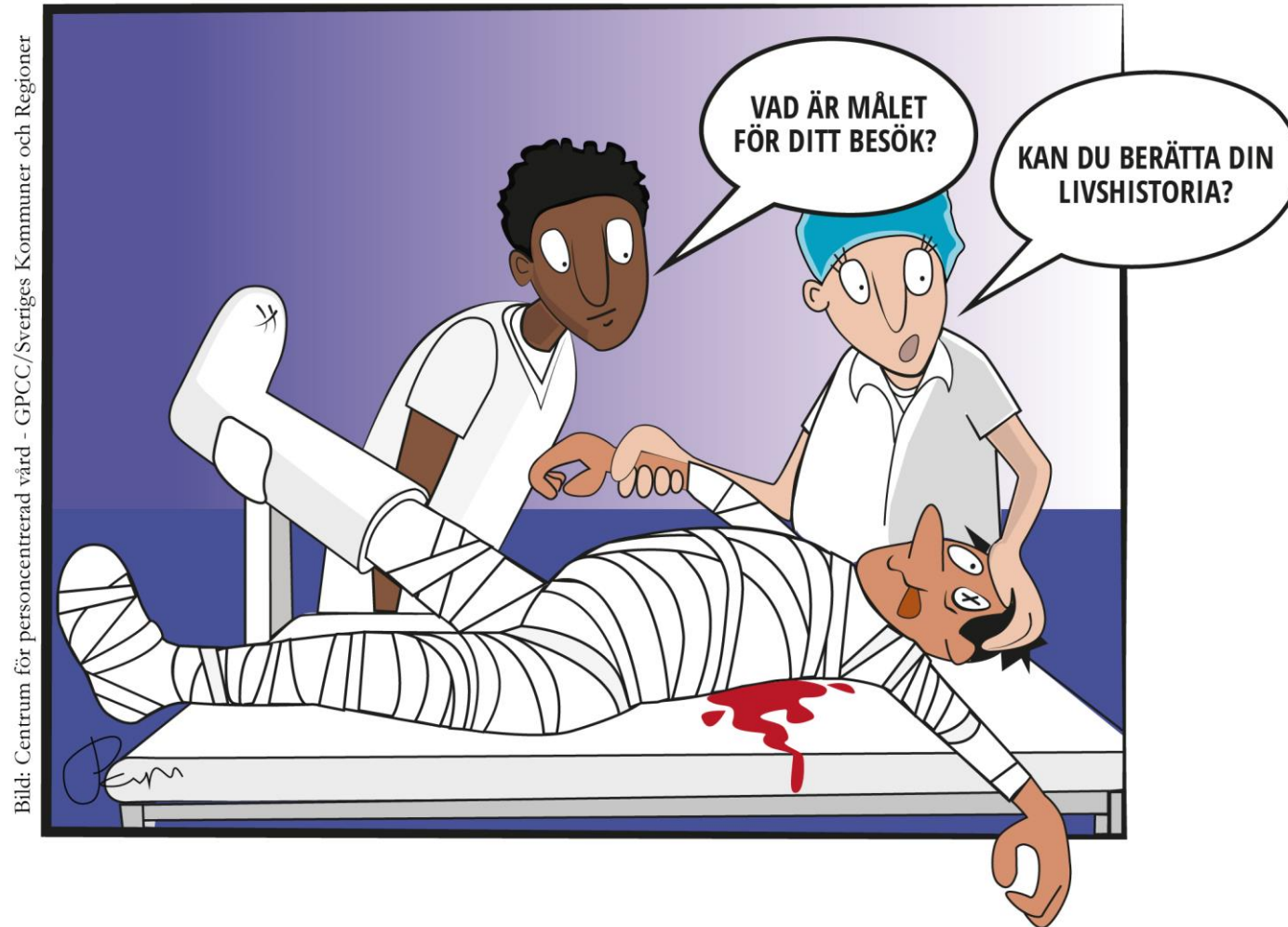

HÄR KAN DU LÄSA MER

- Eklund J, Holmström IK, Kumlin T, Kaminsky E, Skoglund K, Högländer J, et al. “Same same or different?” A review of reviews of person-centered and patient-centered care. Patient education and counseling. 2019;102(1):3–11.
- Ekman I, Swedberg K, Taft C, Lindseth A, Norberg A, Brink E, et al. Person-Centered Care — Ready for Prime Time. European journal of cardiovascular nursing : journal of the Working Group on Cardiovascular Nursing of the European Society of Cardiology. 2011;10(4):248–51.
- Kristensson Ugglå B. What makes us human? Exploring the significance of Ricoeur’s ethical configuration of personhood between naturalism and phenomenology in health care. Nursing Philosophy, 2022, Vol 23, Iss 3. 2022;23(3).
- Mitchell P, Cribb A, Entwistle V. Vagueness and variety in person-centred care. Wellcome Open Research. 2022; 7:170. <https://doi.org/10.12688/wellcomeopenres.17970.1>

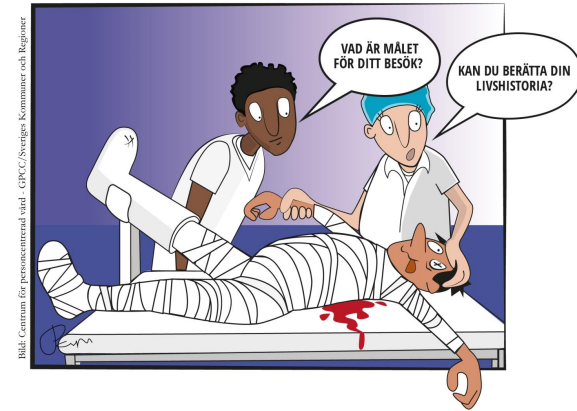

”PERSONCENTRERAD VÅRD FUNKAR INTE HOS OSS!”

FÖRESTÄLLNINGEN HANDLAR OM ATT...

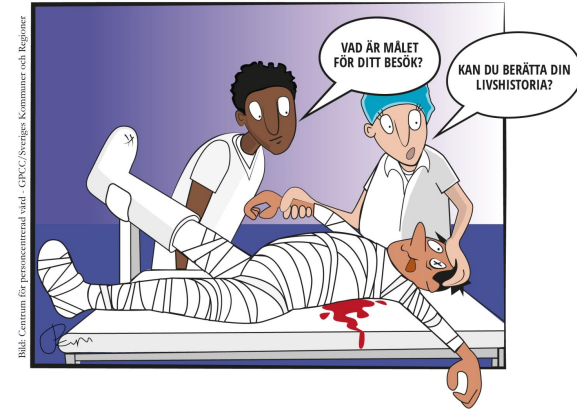
- personcentrerad vård inte passar för alla verksamheter eller för alla patientgrupper.
- personcentrerad vård inte går att förena med den biomedicinska modell som dominerar i vissa hälso- och sjukvårdssammanhang, till exempel akutsjukvård.

TÄNK OM DET ÄR SÅ HÄR!

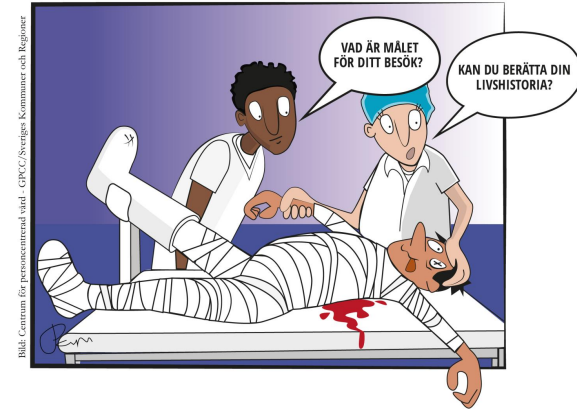
- Personcentrering och en biomedicinsk modell utesluter inte varandra utan har överlappande mål.
- Att förstå en patients historia och sociala sammanhang kan ge ledtrådar till etiologin för sjukdom och medverka till korrekt diagnos. Kunskap om en patients värderingar, omständigheter och resurser kan indikera när vissa behandlingsstrategier är lämpliga och om patienter vill och kan följa dem.
- Personcentrerad vård har visats sig kunna anpassas och fungera i många olika sammanhang och för skiftande patientgrupper.

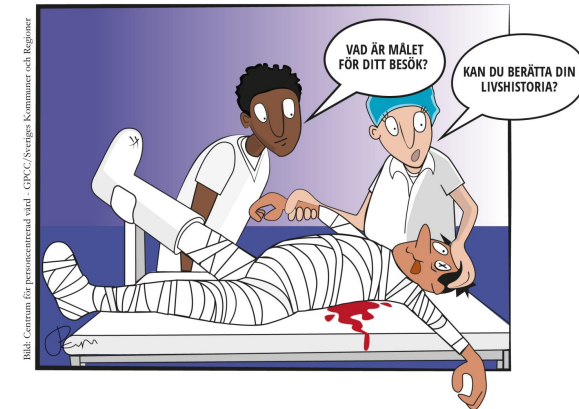
VET DU ATT? EXEMPEL FRÅN FORSKNING OCH LITTERATUR

- personcentrering och den biomedicinska modellen inte står i ett motsatsförhållande. (Mitchell med kollegor, 2022)
- personcentrerad etik har väglett införandet av personcentrerad vård i en mängd olika miljöer och patientgrupper. Detta innefattar bland annat personer med akut psykos, akut kranskärslsjukdom, hypertoni, reumatism, hjärtsvikt, höftfraktur, långvarig smärta, skolhälsovård samt vård- och omsorgsboenden. (Gyllensten och kollegor, 2020, Allerby, 2022)
- de två dominerande kunskapskulturerna inom hälso- och sjukvården – den som fokuserar på patienten som objekt (professionell kunskap ”utifrån”) och den som fokuserar på patienten som subjekt (personlig kunskap ”inifrån”) – går att förena. (Kristensson Ugglå, 2022)

HÄR KAN DU LÄSA MER

- Mitchell P, Cribb A, Entwistle V. Vagueness and variety in person-centred care [version 1; peer review: 2 approved]. Wellcome Open Research. 2022;7(170).
- Gyllensten H, Björkman I, Jakobsson Ung E, Ekman I, Jakobsson S. A national research centre for the evaluation and implementation of person-centred care: Content from the first interventional studies. Health Expectations. 2020;23(5):1362–75.
- Allerby K. Exploring person-centered care in acute psychosis care settings : Findings from the Person-Centered Psychosis Care project. Diss. (sammanfattning) Göteborg : Göteborgs universitet, 2022; 2022.
- Kristensson Ugglå B. What makes us human? Exploring the significance of Ricoeur's ethical configuration of personhood between naturalism and phenomenology in health care. Nurs Philos 2022 Vol 23 Iss 3. 2022;23(3).

LÄNKAR

Nära vård vid Sveriges Kommuner och Regioner (SKR):

<https://skr.se/skr/halsasjukvard/utvecklingavverksamhet/naravard.6250.html>

Centrum för personcentrerad vård vid Göteborgs universitet (GPCC):

<https://www.gu.se/gpcc>

Webbsida om föreställningarna: <https://www.gu.se/gpcc/stod-for-dialog-om-personcentrerad-vard>

Artikel om detta material:

Määttä, S, Björkman, I. We are not even allowed to call them patients anymore: conceptions about person-centred care. *Health Expect.* 2023; 1-5: [doi:10.1111/hex.13887](https://doi.org/10.1111/hex.13887)

CENTRUM FÖR PERSONCENTRERAD VÅRD
GPCC

Sveriges
Kommuner
och Regioner